Böcker

MORBERG BAKFICKAN
Per Morberg
Bonnier Fakta

En bakfika fanns ofta under 70-talet som ett alternativ till stadens finare restauranger. Ibland med utbud likt de finare restaurangernas men ofta med en egen meny med fokus på god, traditionell och vällagad mat, men utan den långa vinlistan, de uppklädda gästerna och de komplicerade matkompositionerna. En backficka skulle möta gäster i både vardag och fest, ensamma eller i stora skaror. Mat och dryck okomplicerat men vällagat och med råvarorna i centrum. På bakfickorna serverades det exempelvis rätter som toast skagen, köttbullar med potatismos och rårörda lingon, pannbiff med lök, crème caramel och äppelkaka med vaniljsås.

Kändiskocken Per Moberg ser med nostalgi tillbaka på tiden då bakfickorna besöktes med familjen, och han önskar att det skulle komma en nutidens variant där matgäster ska njuta av en avslappnad miljö där man kan slinka in en liten stund, eller stanna i timmar. Maten ska vara genuin, vällagad och av hög kvalitet men förnyas för att möta dagens gästers smaklökar.

Kokboken har recept med bland annat steambuns med kyckling, goda burgare, matiga varianter av sallader, och kladdkaka med chokladtryffel och nötter – rätter som Per tycker passar som nutidens riktiga ”bakfickemat”. Jag är inget jättestort fan av Per Mobergs matlagning på tv men tycker att recepten i denna bok ser tilltalande ut och är relativt enkla att följa. Jag tror att en del hemmakockar skulle uppskatta boken som inspiration till helgmatlagningen.

ANNA ÖBERG
Bokläsare

Åtta hållbara tips

Hur kan man leva mer hållbart hemma? Frida Koff, kommunikations- och hållbarhetschef för städfirman Hemfrid, delar med sig sina åtta enklaste tips.

– Det är ofta små saker som kan göra stor skillnad. Det behöver inte vara svårt att tänka på miljön i vardagen, inte alls faktiskt, säger Frida Koff.

- Välj miljömärkta produkter till städskåpet. Att använda miljömärkta produkter utan farliga kemikalier är bättre för både hälsa och miljö.
- Var noga med doseringen och överdosera inte. Det blir inte renare för att du använder mer rengöringsmedel, ditt golv blir istället kladdigt eller halt och effekten blir inte alls lika bra.
- Använd rätt medel till rätt material.
- Tvätta på lägre temperaturer. Om du exempelvis tvättar kläderna på 40 grader istället för 60 minskar energikonsumtionen med nästan hälften, och du sparar dessutom pengar.
- Var även noga med dosering av tvättmedel. Tvätten blir inte renare för att du använder mer tvättmedel. Ett tecken på att du använt för mycket tvättmedel är när det skummar mycket i trumman när maskinen går.
- Häng din tvätt istället för att torktumla. Torktumlaren drar mycket energi samtidigt som det sliter på kläderna.
- Spara på vatten och el. Tvätta, diska och torktumla när maskinerna är fyllda.
- Återvinn mer! Ge din kläder och gamla prylar ett nytt liv och en ny ägare. Du bidrar till ett mer cirkulärt samhälle.

Mäklarhuset

Advokaten Agneta

Agneta Gustafsson är advokat vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar hon varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor om juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

Om juridiska begrepp på bokstaven D

Vad är dispositionsprincipen?
Precis som det finns regler för hur en fotbollsmatch ska spelas, finns det regler om hur en rättegång vid våra domstolar ska genomföras. Reglerna om hur rättegången ska genomföras kallas för processregler vilka domaren, parter och andra ska följa. Till exempel är det förbjudet att fota i svenska domstolar.

Dispositionsprincipen innebär att det är parterna i en dispositiv tvistemålsprocess som bestämmer, *disponerar*, över vad domstolen ska döma och på vilket material. Dispositionsprincipen i 17 kap. 3 § rättegångsbalken anger att domstolen inte får döma över annat eller mer än vad parterna i målet har *yrkat*, det vill säga vad part begär att domstolen ska döma.

Om till exempel K yrkar att domstolen ska döma att S ska betala 100 000 kronor för en bil som S köpt av K, kan domstolen inte döma S att betala 200 000 kronor, det vill säga mer än yrkandet. Däremot är det normalt möjligt för domstolen att döma att K ska betala mindre än 100 000 kronor, till exempel om K bevisar att det fanns fel i bilen vid köpet. Dessutom måste part åberopa de faktiska omständigheter som ska ligga till grund för yrkandet om betalning.

Sammanfattningsvis innebär dispositionsprincipen att det är parterna som formar processramen i form av yrkanden och grunder för domstolens bedömning i både rättsfrågor och bevisfrågor. Dispositionsprincipen gör det möjligt för parterna att i viss mån bedöma processens storlek, bevissvårigheter och kostnaderna för tvisten.

Vad är detentionsrätt?
Huvudregeln vid köp av till exempel en bil är att parterna i avtalet ska utväxla sina prestationer samtidigt, det vill säga betalning erläggs samtidigt som bilen överlämnas enligt *zug-um-zug-principen* som jag beskrivit 2019-12-04.

Detentionsrätt är ett påtryckningsmedel när samtidig utväxling inte sker och ger rätt för en part i ett avtal att hålla inne med sin egen prestation i väntan på att den andra parten i avtalet presterar sin. Ett exempel är, om inte annat avtalats, att säljaren av bilen kan hålla inne bilen till dess köparen betalat för bilen. Motsatsvis kan köpare hålla inne med betalningen om bilen till exempel är felaktig eftersom säljaren då inte har presterat enligt avtalet om felfri bil.

En annan rättighet är *retentionsrätt*, som är en rätt för borgenären att hålla kvar gäldenärens egendom som säkerhet för obetald skuld, tills dess att skulden blir betald. Om du vill veta mer om retentionsrätten har jag skrivit om retentionsrätt i en krönika 2019-08-28, som finns på www.bilobostad.se eller på www.nywa.nu.

En skillnad mellan detentions- och retentionsrätt är att retentionsrätten ger rätt att förfoga över något man aldrig ägt i väntan på motpartens prestation, medan detentionsrätten avser det man själv ska prestera enligt avtalet.

Vad är due diligence?
Om du under senare år har köpt eller sålt ett företag kan du ha kommit i kontakt med uttrycket *due diligence* eller DD, som det ibland förkortas. Begreppet due diligence kan härledas tillbaka till romersk rätt där det utgjorde en norm för hur man skulle agera i en viss speciell situation för att kunna anses ha varit *skäligt aktsam*.

Efter börskraschen på 1930-talet kom due diligence att avse vad som rättsligt var en godtagbar aktsamhetsnivå för personer i USA när de undersökte företag inför köp. I svenskt näringsliv används ofta uttrycket *företagsbesiktning* eller *företagsundersökning* synonymt med begreppet due diligence.

Innan du bestämmer vad du ska betala för ett företag, oavsett om det är alla aktier eller inkråmet, är det viktigt att veta *vad som faktiskt ingår i företaget*, det vill säga vilka tillgångar, skulder och andra förpliktelser som företaget har. Due diligence kan förenklat beskrivas som den utredning som en köpare av ett företag gör för att inhämta och analysera information om företaget inför ett eventuellt förvärv så att köparen vet vad som ingår i köpet.

Vid företagsbesiktningen anlitas ofta advokater, ekonomer eller andra specialister för att *undersöka företaget*, till exempel dess skulder, dess tillgångar, om det är inkurans i varulagret, om det finns miljörisker, om det finns risk för tvister med Skatteverket eller andra, hur företagets avtal med anställda, kunder, leverantörer är utformade och vem som har rätt till de immateriella tillgångarna, med mera.

Due diligence syftar till att undvika att du ”köper grisen i säcken”. Talesättet avser ett köp där köparen inte tillräckligt noggrant har kontrollerat varan innan köpet. Förr i tiden sålde man höns och spädgrisar på marknaden och förvarade dem i en säck så att transporten skulle bli enkel. En källa säger att uttrycket uppstod under senmedeltiden då oseriösa försäljare ibland stoppade en råtta eller en katt i en säck och sedan vid försäljningen påstod att säcken innehöll en griskulting. Tittade man inte i säcken vid köpet kunde det hända att man blev lurad och hittade senare en katt istället för den dyrt betalda grisen.

Sammanfattningsvis bör du göra en due diligence när du köper något, så du verkligen vet vad det är du köper till undvikande av att köpa grisen i säcken ...

AGNETA GUSTAFSSON
Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta!
Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.

Vänligen notera att alla upplysningar enbart är informativa och inte utgör legal rådgivning. Rättslig rådgivning kan endast lämnas av advokat eller jurist som erhållit handlingar och fullständig information om omständigheterna i det enskilda fallet.